

POLITICA BUGETAR-FISCALĂ SUSTENABILĂ CA FUNDAMENT AL BUNĂSTĂRII CETĂȚENILOR *

SUSTAINABLE BUDGETARY AND FISCAL POLICY AS THE FOUNDATION OF CITIZENS' WELFARE

ULIAN Galina,
Universitatea de Stat din Moldova,
ORCHID: 0000-0002-0117-8359,
galina.ulian@usm.md
COVALSCHI Tatiana,
ORCHID: 0000-0003-0331-6724,
tatiana.covalschi@usm.md

Abstract

Ensuring the well-being of citizens is one of the basic objectives of fiscal and budgetary policy. Thus, the role of fiscal and budgetary policy in this respect is not limited to identifying the most optimal ways of accumulating resources to cover the state's financing needs and their rational allocation, but also to respecting the rules of budgetary prudence in order to ensure intergenerational equity and a solid foundation of citizens' welfare. In this sense, the present research analyses the role of the budgetary and fiscal policy in ensuring the welfare of citizens, by analysing the way in which the national public budget resources are constituted and distributed, as well as the sustainability of the budgetary and fiscal policy in the Republic of Moldova, through the budgetary prudence rules established in the national legal framework.

Cuvintele-cheie: *politică bugetar-fiscală, bunăstarea cetățenilor, sustenabilitatea finanțelor publice, prudență bugetară, deficit bugetar, datorie publică.*

Keywords: *budgetary and fiscal policy, welfare of citizens, sustainability of public finances, budgetary prudence, budget deficit, public debt.*

Introducere.

Politica bugetar-fiscală constituie o piesă fundamentală în arhitectura economică și socială a unei țări, având un impact profund asupra bunăstării cetățenilor și a stabilității financiare a statului. Această politică presupune utilizarea unei combinații de instrumente, cum ar fi impozitele, taxele, cheltuielile bugetare de transfer și cele de achiziție, folosite de către guvern pentru a influența direcția economiei și a asigura funcționarea eficientă a serviciilor publice esențiale.

Rolul politicii bugetar-fiscale a crescut și a evoluat continuu odată cu evoluția statului ca formă de organizare socială de la statul jandarm la statul bunăstării. Procesul etatizării care s-a realizat în țările occidentale în perioada 1914-1939, dar și procesul democratizării ulterioare, au contribuit la evoluția și diversificarea funcțiilor statului [1, p.144]. Astfel, finanțele publice moderne nu se rezumă la acoperirea cheltuielilor statului pentru realizarea funcțiilor de apărare și menținere a administrației publice, ci tot mai mult funcțiile capătă caracter social și economic contribuind la formarea statului bunăstării - un model de guvernare în care statul are un rol central în asigurarea și încurajarea prosperității cetățenilor săi, fundamentat pe principiile egalității de oportunități și distribuției juste a resurselor.

* The paper is developed in the context of the realization "Strengthening socio-economic and legal mechanisms to ensure the well-being and security of the citizens" (CONSEJ 01.05.02).

* Articolul este elaborat în contextual realizării Proiectului "Consolidarea mecanismelor socio-economice și juridice de asigurare a bunăstării și securității cetățenilor" (CONSEJ 01.05.02).

Totuși, această evoluție a adus și provocări noi. Cu toate că nevoile sociale sunt în continuă expansiune, resursele financiare sunt limitate, ceea ce necesită o gestionare prudentă și eficientă a fondurilor publice. Iată de ce, se impune respectarea unor reguli de prudență bugetară. Desigur că împrumuturile publice nu constituie neapărat un lucru rău – dar trebuie utilizate cu prudență, criza datoriilor suverane a statelor din 2009 fiind o lecție importantă despre prudența politicii bugetar-fiscale [2, p.78].

Articolul de față explorează aceste aspecte fundamentale ale politicii bugetar-fiscale, evidențiind rolul său în promovarea bunăstării cetățenilor și a stabilității economice. De la definirea conceptului de politică bugetar-fiscală sustenabilă la analiza indicatorilor ce o caracterizează, în Republica Moldova, acest studiu oferă o perspectivă detaliată asupra rolului politicii bugetar-fiscale sustenabile în asigurarea bunăstării cetățenilor statului, dar și o apreciere a modului în care politica bugetar-fiscală promovată în prezent în Republica Moldova contribuie la creșterea bunăstării cetățenilor statului.

Materiale și metode

Cercetarea din prezentul articol a fost realizată cu utilizarea unor metode tradiționale de cercetare, precum analiza și sinteza prevederilor cadrului legal național ce reglementează politica bugetar-fiscală, dar și ale datelor statistice ale Ministerului Finanțelor privind executarea Bugetului Public Național (BPN) și ale Biroului Național de Statistică, privind mărimea Produsului Intern Brut (PIB), coeficientul Gini și numărul mediu anual al populației.

Rezultate și discuții

După cum reiese din cercetările anterioare ale autorilor, politicile bugetar-fiscale sustenabile sunt definite în literatura de specialitate „ca fiind acele politici care nu conduc la creșterea explozivă a gradului de îndatorare a statului, sau în urma cărora nu se adoptă măsuri de creștere a impozitării, de reducere drastică a cheltuielilor publice, de monetizare a deficitului bugetar sau de repudiare a datoriei publice” [2, p.97]. Un alt aspect important al acestui concept este asigurarea „unui spațiu fiscal suficient pentru a stabili economia în perioadele de dificultăți” [3]. Totodată o politică fiscală durabilă este o politică care promovează o creștere economică echitabilă și incluzivă, asigurând totodată stabilitatea macroeconomică și reducând treptat datoria publică.

Sintetizând aceste definiții putem conclud că elementele cheie ale unei politici bugetar-fiscale sustenabile sunt: *echilibrul fiscal*, prin evitarea deficitului bugetar excesiv, *stabilitatea datoriei publice*, care ar trebui să fie menținută la un nivel care să permită rambursarea fără a pune presiune fiscală excesivă pe generațiile viitoare, dar și să asigure suficient spațiu de manevră pentru intervenția statului în situație de criză, și *creștere economică incluzivă*, care să reducă inegalitatea în societate.

Din definiția conceptului de politică bugetar-fiscală sustenabilă putem deduce că aceasta este esențială pentru a asigura o creștere economică stabilă și prosperă pe termen lung. Prin implementarea unei politici fiscale durabile, guvernele pot crea un mediu favorabil pentru investiții, pot stimula crearea de locuri de muncă și pot îmbunătăți calitatea vieții cetățenilor.

Obiectivele politicii bugetar-fiscale promovate în prezent de Guvern în Republica Moldova constau în crearea unui sistem fiscal armonizat, echitabil, eficient și simplu, care să asigure mobilizarea resurselor bugetare necesare pentru finanțarea obiectivelor de *dezvoltare sustenabilă* [4].

Conform art.10 al Legii privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală nr.181/2014, politica bugetar-fiscală trebuie să asigure sustenabilitate finanțelor publice pe termen mediu și lung. Deși evaluarea se bazează adesea pe indicatori precum deficitul bugetar și datoria

publică, sustenabilitatea pe termen lung implică o abordare mai cuprinzătoare. Această abordare cuprinde o „bună administrare” a resurselor financiare publice, începând cu colectarea eficientă a veniturilor și continuând cu alocarea lor rațională pentru finanțarea cheltuielilor publice. Scopul final este de a asigura un impact pozitiv pe termen lung asupra bunăstării cetățenilor.

Astfel, în continuare, pentru a evalua sustenabilitatea politicii bugetar-fiscale în Republica Moldova, vom lua în considerare cu atenție aspectele menționate.

În Republica Moldova, nivelul limită anual al deficitului bugetului public național, excluzând granturile, nu poate să depășească 2,5% din produsul intern brut [5]. Totodată în lege nu se specifică o limită numerică privind datoria publică. Totuși, reieșind din riscurile la care este expusă economia Republicii Moldova, cercetătorii moldoveni sunt de părere că nivelul de siguranță al acestui indicator este mult mai mic ca limita stabilită în țările membre UE, de 60 % din PIB. De exemplu Griciuc P. este de părerea că „nivelul prudent al datoriei publice pentru cazul Republicii Moldova este valoarea de maxim 30% a datoriei publice în PIB” [6, p.94], iar Manole T. și Stratan A. consideră că un nivel al datoriei publice mai mare de 40% este dificil de gestionat pentru Republica Moldova [7, p.64].

Evoluția deficitului BPN în Republica Moldova este prezentată în Figura 1.

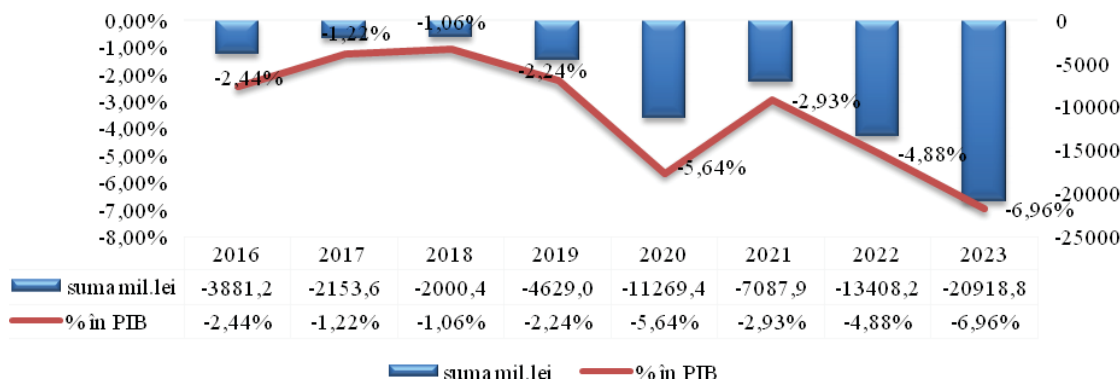

Figura 1. Evoluția deficitului BPN, excluzând granturile în Republica Moldova.

Sursa: Elaborat de autori în baza calculelor datelor Ministerului Finanțelor [8] și ale Biroului Național de Statistică [9].

Notă: Datele pentru anul 2023 sunt preliminare.

Din analiza datelor statistice oficiale ale Ministerului Finanțelor se constată că mărimea deficitului bugetar în Republica Moldova a înregistrat niște valori destul de mari începând cu anul 2020, depășind regula stabilită în lege. Depășirea limitei a fost cauzată de criza economică declanșată de pandemia COVID-19. Deși legea permite depășirea indicatorului în caz de declin al activității economice pentru o perioadă de cel mult trei ani, cu toate acestea, datele privind BPN executat indică încălcarea regulii timp de 4 ani consecutivi, generând motive de îngrijorare.

Conform art. 4 al Legii privind datoria sectorului public, garanțiile de stat și recreditarea de stat nr.419/2006, datoria sectorului public include totalitatea datoriei de stat și a garanțiilor de stat, a datoriei unităților administrativ-teritoriale, a datoriei Băncii Naționale a Moldovei, a datoriei și a garanțiilor acordate de întreprinderilor de stat/municipale și societățile comerciale cu capital integral sau majoritar public [10]. Evoluția datoriei sectorului public este prezentată în Tabelul 1.

La situația din 31 decembrie 2023 soldul datoriei sectorului public a constituit 107,9 mld.lei, sau 35,9% în PIB. Cea mai mare parte o constituie datoria de stat, în sumă totală de 104,0

mlrd.lei, sau 34,6 % în PIB, urmată de datoria întreprinderilor din sectorul public, în sumă de 5,2 mlrd.lei, sau 1,7% în PIB, datoria UAT, în sumă de 2,4 mlrd.lei, sau 0,8% în PIB, și datoria BNM, în sumă totală de 1,0 mlrd.lei, sau 0,3% în PIB.

Tabelul 1. Nivelul datoriei publice în Republica Moldova pe componente.

Soldul datoriei	U.M	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Datoria de stat	Mil. lei	50785,8	51660,3	52012,5	52822,0	67820,7	77752,7	94660,0	104003,1
	% în PIB	31,9	29,4	27,5	25,6	34,0	32,1	34,5	34,6
Datoria BNM	Mil. lei	5839,9	4519,4	3733,7	3106,5	2429,2	1639,5	1229,1	1038,4
	% în PIB	3,7	2,6	2,0	1,5	1,2	0,7	0,4	0,3
Datoria întreprinderilor din sectorul public	Mil. lei	3317,3	3048,8	3299,1	3362,1	3961,7	3404,0	6877,4	5238,1
	% în PIB	2,1	1,7	1,7	1,6	2,0	1,4	2,5	1,7
Datoria UAT	Mil. lei	1551,4	1106,6	1013,9	951,2	1245,6	1675,1	1943,6	2399,8
	% în PIB	1,0	0,6	0,5	0,5	0,6	0,7	0,7	0,8
Total datorie publică	Mil. lei	59303,0	58451,5	57881,3	57932,5	72639,4	81828,3	98480,9	107931,3
	% în PIB	37,3	33,2	30,6	28,1	36,4	33,8	35,9	35,9

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Ministerului Finanțelor [11].

Valoarea seminactivă a deficitului bugetar în anul 2020, dar și reducerea PIB în același an, au contribuit la majorarea semnificativă a nivelului datoriei publice ca procent în PIB în anul 2020, și anume cu 8,3 p.p. Evoluția datoriei publice a fost caracterizată de o scădere în 2021 (33,8% din PIB) pe fondul redresării economice, dar a crescut din nou la 35,9% în 2022, menținându-se la acest nivel în 2023.

Deoarece datoria de stat reprezintă principala componentă a datoriei publice, 96,4% din totalul datoriei publice în 2023, în continuare ne propunem să analizăm parametrii de risc și sustenabilitate aferenți datoriei de stat, înscriși în Programele „Managementul datoriei de stat pe termen mediu”.

Tabelul 2. Respectarea parametrilor de risc și sustenabilitate ai datoriei de stat.

Anii	Datoria de stat scadentă în decursul unui an (% în total)	Datoria de stat internă (% în total)	Ponderea datoriei de stat într-o anumită valută străină în totalul datoriei de stat	Datoria de stat cu rata dobânzii variabilă (% din total) ⁵⁵	Serviciul datoriei de stat, % în raport cu veniturile bugetului de stat fără granturi
2016	18,7	42,4	24,3	30,9	3.9
2017	20,6	43,7	27,1	30,3	3.7
2018	20,8	44,3	27,2	31,5	2.6
2019	18,9	44,1	30,7	28,6	4.0
2020	25,7	43,1	33,1	36,9	2.7
2021	27,6	42,8	32,8	45,2	2.5
2022	27,8	36,4	39,2	47,8	3.0
2023	30,0	38,1	38,5	50,8	5.5
MDS*	Max 35%	Min 30%	Max 60%	Max 50%	Max 10%

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Ministerului Finanțelor [11].

* Notă: MDS – Obiective ale Programului „Managementul datoriei de stat pe termen mediu”.

⁵⁵ În contextul analizei ratei de dobândă, datoria de stat internă cu maturitatea de până la un an și purtătoare de rată a dobânzii fixă este atribuită la categoria datoriei cu rata dobânzii flotantă, întrucât din cauza maturității reduse aceasta va fi refinanțată în fiecare an la condiții noi de piață, fiind supusă riscului ratei de dobândă.

Conform datelor prezentate în Rapoartele privind situația în domeniul datoriei sectorului public, garanțiilor de stat și recreditării de stat pe anii 2016-2023, în perioada analizată majoritatea parametrilor de risc s-au încadrat în limitele anuale stabilite în cadrul Programului „Managementul datoriei de stat pe termen mediu”, totuși analiza evoluției în dinamică a tuturor acestor indicatori evidențiază o tendință ascendentă a riscurilor asociate cu datoria de stat [11].

Deficitul bugetar și datoria publică sunt indicatori cheie ai sustenabilității fiscale. O deteriorare a acestor indicatori necesită o analiză judicioasă a utilizării instrumentelor fiscale și bugetare, pentru identificarea cauzelor care au generat această situație.

Politica fiscală sustenabilă a statului, care are la bază colectarea impozitelor și taxelor, nu doar ar trebui să contribuie la formarea bugetului public, dar și să nu formeze bariere în dezvoltarea economiei, să asigure redistribuirea justă a veniturilor între pături sociale, și mai nou, să asigure deprimarea activităților umane cu impact negativ asupra mediului ambiant.

Analiza datelor statistice (Tabelul 3) ne permite să constatăm că, în perioada 2016-2023, veniturile fiscale reprezintă principala sursă de formare a BPN, având o pondere de peste 60% în veniturile BPN și aproximativ 20% în PIB. Totodată, se constată că în ultima perioadă are loc o majorare a gradului de presiune fiscală, ponderea veniturilor fiscale în PIB majorându-se de la 18,4% în anul 2016 la 21% în 2023, ceea ce ar putea însemna mai multe presiuni asupra mediului de afaceri. Totodată creșterea gradului de presiune fiscală nu este însoțită de o echilibrare a veniturilor între pături sociale, fapt demonstrat de evoluția coeficientului Gini.

Tabelul 3. Indicatori ai politicii fiscale în Republica Moldova, în perioada 2016-2023.

Anii	PIB, mil. lei	Total venituri BPN, mil. lei	Total venituri fiscale, mil. lei	Ponderea veniturilor fiscale în BPN, %	Ponderea veniturilor fiscale în PIB, %	Ponderea veniturilor din imp.indirecte în veniturile fiscale	Coeficientul Gini pe veniturile disponibile
2016	159010,4	45953,9	29231,1	63,6	18,4	70,3	0,3314
2017	176007,3	53377,6	34475,8	64,6	19,6	70,8	0,3168
2018	189062,6	57995,9	37660,0	64,9	19,9	68,9	0,3049
2019	206256,2	62949,2	40054,2	63,6	19,4	70,4	0,3148
2020	199733,7	62650,0	39747,1	63,4	19,9	70,4	0,3226
2021	242078,6	77373,0	49388,8	63,8	20,4	71,6	0,3319
2022	274488,1	91505,4	57524,2	62,9	21,0	69,2	0,3208
2023*	300421,3	102299,2	63006,1	61,6	21,0	68,5	0,3356

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Ministerului Finanțelor [8] și ale Biroului Național de Statistică [9, 12].

Notă: Datele pentru anul 2023 sunt preliminare.

Mai mult ca atât, în structura veniturilor din impozite și taxe ponderea veniturilor din impozitele indirecte este una înaltă, deși în reducere în ultimii trei ani analizați. Ținând cont de faptul că impozitele indirecte sunt impozite cu caracter regresiv, ponderea semnificativă a acestora în totalul veniturilor fiscale nu permite realizarea funcției sociale a impozitelor, adică stabilirea „egalității prin impozite” și nu a „egalității în fața impozitelor”. Din contra aceste impozite determină ca cei săraci să devină și mai săraci, iar cei bogați și mai bogați.

La rândul său, o politică bugetară sustenabilă constă în alocarea resurselor către cheltuieli care promovează o dezvoltare durabilă, cuprinzând investiții în economie, societate și mediu.

Analizând structura cheltuielilor publice (Tabelul 4), se atestă o pondere însemnată (19,9 % în anul 2023) a cheltuielilor BPN sunt alocate pentru cheltuieli neproductive, consumatoare de resurse financiare: servicii de stat cu destinație generală, ordine publică și securitate națională, apărare națională, gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor. Cheltuielile de ordin economic, deși reprezintă doar 10,9% din BPN, au un rol semnificativ în crearea unui mediu propice dezvoltării economice, susținerii ramurilor strategice și a producătorilor locali. Impactul lor pozitiv asupra bunăstării cetățenilor, deși indirect, se manifestă pe termen lung. Investițiile în acest domeniu, deși considerate mai puțin prioritare în ultimii trei ani, rămân esențiale pentru finanțare din fonduri publice.

Tabelul 4. Indicatorii de nivel și de structură ai cheltuielilor BPN în Republica Moldova în perioada 2016 – 2023.

Indicatori	U.M.	Cheltuieli de ordin social	Cheltuieli de ordin economic	Cheltuieli pentru protecția mediului	Alte cheltuieli ale BPN
2016	Suma, mil lei	33508,0	4600,3	172,6	10181,7
	% în PIB	21,1	2,9	0,1	6,4
	Lei/locuitor	11953,5	1641,1	61,6	3632,2
	% în total	69,1	9,5	0,4	21,0
2017	Suma, mil lei	37346,6	5424,9	146,7	11604,2
	% în PIB	21,2	3,1	0,1	6,6
	Lei/locuitor	13555,0	1969,0	53,2	4211,8
	% în total	68,5	9,9	0,3	21,3
2018	Suma, mil lei	40783,2	6615,7	115,4	12094,6
	% în PIB	21,6	3,5	0,1	6,4
	Lei/locuitor	15064,7	2443,7	42,6	4467,6
	% în total	68,4	11,1	0,2	20,3
2019	Suma, mil lei	45934,3	7206,5	165,0	12669,8
	% în PIB	22,3	3,5	0,1	6,1
	Lei/locuitor	17241,2	2704,9	61,9	4755,5
	% în total	69,6	10,9	0,3	19,2
2020	Suma, mil lei	50338,8	8885,5	253,7	13791,8
	% în PIB	25,2	4,4	0,1	6,9
	Lei/locuitor	19103,0	3371,9	96,3	5233,8
	% în total	68,7	12,1	0,3	18,8
2021	Suma, mil lei	58310,4	8495,2	309,4	14898,5
	% în PIB	24,1	3,5	0,1	6,2
	Lei/locuitor	22463,3	3272,7	119,2	5739,4
	% în total	71,1	10,4	0,4	18,2
2022	Suma, mil lei	70830,5	10882,5	370,8	18291,8
	% în PIB	25,8	4,0	0,1	6,7
	Lei/locuitor	27898,2	4286,3	146,0	7204,6
	% în total	70,6	10,8	0,4	18,2
2023*	Suma, mil lei	82696,9	11263,8	413,5	23500,9
	% în PIB	27,5	3,7	0,1	7,8
	% în total	70,2	9,6	0,4	19,9

Sursa: Elaborat și calculat de autori în baza datelor Ministerului Finanțelor [8] și ale Biroului Național de Statistică [9, 13].

*Notă: Datele pentru anul 2023 sunt preliminare.

O altă constatare importantă este că BPN în Republica Moldova este un buget orientat social, ponderea cea mai mare în structura cheltuielilor revine cheltuielilor de ordin social-cultural (70,2 % în anul 2023). Principalele categorii de cheltuieli sociale, conform ponderii lor în total, sunt: cheltuielile pentru protecția socială, cheltuielile pentru învățământ, cheltuielile pentru

ocrotirea sănătății și cheltuielile pentru cultura, sport, tineret, culte și odihnă. Aceste domenii joacă un rol esențial și direct în asigurarea bunăstării populației.

Ponderea semnificativă a cheltuielilor de ordin social, atât în totalul cheltuielilor, cât și ca procente în PIB (27,5% în 2023, adică mai mult de ¼ din PIB) creează impresia că învățământul, sănătatea și protecția socială sunt susținute, în mare măsură, de către stat. Totuși, raportate la cap de locuitor (27898,2 lei în 2022), observăm că aceste cheltuieli nu sunt suficient finanțate. Mai mult ca atât, cu toate că cheltuielile de ordin social pe cap de locuitor au crescut în anul 2022 comparativ cu 2016 cu 15944,5 lei/locuitor, această creștere nu a însemnat neapărat o creștere a nivelului de trai al populației, pentru că este explicată parțial atât de inflație, dar și de reducerea numărului mediu anual al populației cu 264,3 mii persoane în perioada analizată (2022 comparativ cu 2016).

Concluzii

Consolidarea celor analizate anterior pune în evidență nevoia de a remedia deficiențele în domeniul conceptualizării politicii bugetar-fiscale și al prudenței bugetare în Republica Moldova. Astfel, referitor la politica fiscală, predominarea impozitelor indirecte în structura veniturilor fiscale contribuie la creșterea inegalității în societate. În ceea ce privește politica bugetară, cu toate că în prezent bugetul public național este un buget orientat social, totuși raportate la cap de locuitor cheltuielile de ordin social-cultural sunt insuficiente. Subfinanțarea domeniilor educației, sănătății și protecției sociale obligă cetățenii să suporte o pondere semnificativă a costurilor asociate. Această situație, insustenabilă pe termen lung, provoacă un exod al populației tinere, fertile, atrasă de un nivel mai înalt al bunăstării asigurat în alte state. Se constată, de asemenea, o erodare a sustenabilității finanțelor publice, cu implicații semnificative asupra nivelului de trai al cetățenilor pe termen lung.

Prin urmare, este imperativă o analiză atentă a strategiilor implementate în țările europene în acest domeniu, cu scopul replicării modelelor de succes în Republica Moldova pentru a asigura o viață mai bună cetățenilor.

Bibliografie

1. Grincu O. *Evoluția finanțelor publice în Epoca Modernă. In: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Exacte și Economice), 2009, nr. 7(27), pp. 143-146. ISSN 1857-2073.* [accesat: 20.04.24]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/10735.
2. Covalschi T. *Planificarea strategică a bugetului în Republica Moldova în contextul integrării în Uniunea Europeană. Teză de doctor în economie. Chișinău, 2018. 232p. C.Z.U: 336.144.2(478):339.923.* [accesat: 20.04.24]. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2018/53861/tatiana_covalschi_thesis.pdf.
3. **Fondul Monetar Internațional.** *Fiscal Monitor—Now Is the Time: Fiscal Policies for Sustainable Growth (Washington, April 2015). ISBN: 978-1-47559-787-5.* [accesat: 14.05.24]. Disponibil: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fm/2015/01/pdf/fm1501.pdf>.
4. Ministerul Finanțelor. *Politica bugetar-fiscală pentru anul 2024.* [accesat: 14.05.24]. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/content/parlamentul-aprobat-politica-bugetar-fiscal%C4%83-pe-anul-2024>.

5. Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/2014. [accesat: 14.05.24]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142656&lang=ro#.
6. GRICIUC P. *Rolul instrumentelor fiscale în edificarea economiei de piață funcționale în Republica Moldova. Teză de doctor în economie. Chișinău, 2017.179 p. C. Z. U: 336.22:338.1 (478) (043).* [accesat: 20.04.24]. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2017/51891/griciuc_petru_thesis.pdf.
7. Manole T., Stratan A. *Corelarea dintre datoria publică, deficitul bugetar și politica fiscală. În: Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”, 2016, nr. 4(43), pp. 57-64. ISSN 1857-0461.* [accesat: 20.04.24]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/50411/gscholar.
8. Ministerului Finanțelor. Date privind executarea BPN [accesat: 20.04.24]. Disponibil: <https://mf.gov.md/sites/default/files/BPN-eco2016-2023.xls>,
<https://mf.gov.md/sites/default/files/RAPORT%20BPN%2031.12.2023.xls>
9. Biroul Național de Statistică. Date statistice privind PIB [accesat: 21.04.24]. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/produsul-intern-brut-in-trimestrul-iv-2023-si-anul20239497_61050.html,
https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica__13%20CNT__CNT208/CNT208100.px/table/tableViewLayout2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774.
10. Legea privind datoria sectorului public, garanțiile de stat și recreditarea de stat nr.419/2006, [accesat: 13.05.24]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139640&lang=ro#
11. Ministerul Finanțelor. Rapoartele anuale privind situația în domeniul datoriei publice, garanțiilor de stat și recreditării de stat pe anii 2016-2023. [accesat: 20.04.24]. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/categoria-documentului/rapoarte-privind-datoria>.
12. Biroul Național de Statistică . Date statistice privind coeficientul Gini pe veniturile disponibile [accesat: 20.04.24]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala__04%20NIV__NIV070/NIV071200.px/table/tableViewLayout2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774.
13. Biroul Național de Statistică. Date statistice privind numărul mediu anual al populației. [accesat: 20.04.24]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica__13%20CNT__CNT208/CNT208100.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774.